

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

“Pinoy yata yan! Iba talaga ang Pinoy.” Madalas mo bang marinig ang mga komentaryong ito? Naitanong mo na rin ba sa iyong sarili kung bakit iba talaga ang Pinoy? Ano nga ba ang mga pagkakaiba ng mga Pilipino sa ibang lahi?

Sa modyul na ito, tatalakayin natin ang mga katangian at kaugalian nating mga Pilipino.

Nahahati sa dalawang aralin ang modyul na ito:

Aralin 1 – *Mga Katangian at Kaugaliang Pilipino na Nakatutulong sa Pag-unlad*

Aralin 2 – *Mga Katangian at Kaugaliang Pilipino na Makabubuting Baguhin*

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Layunin ng modyul na ito na mapukaw ang iyong diwang makabansa sa pamamagitan ng mga kaalamang iyong matututunan tungkol sa mga kaugalian ng ating lahi. Ang mga ito’y itinuturing na ating tatak bilang isang lahi at dahilan upang maipagmalaki mo na ikaw ay isang Pilipino.

Suriin mo rin kung alin sa mga katangian at kaugalian nating mga Pilipino ang nakatutulong sa pag-unlad at alin naman ang nakasasagabal.

Hihikayatin ka rin ng mga kaalamang matututunan mo sa modyul na ito na magsimula ng mga pagbabagong kinakailangan upang mapaunlad sa sarili ang mga katangian at kaugaliang Pilipino.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Bago mo simulan ang pag-aaral ng modyul, gawin mo muna ang sumusunod na gawain. Sa pamamagitan nito malalaman mo kung ano na ang alam mo sa mga paksang tatalakayin dito.

Basahin ang mga sitwasyon sa susunod na pahina.

Magdesisyon ka. Kanais-nais ba o hindi? Lagyan ng tsek (4) ang tamang hanay.

Mga Sitwasyon	Kanais-nais	Hindi Kanais-nais
<ol style="list-style-type: none"> 1. Si Luisa ay taga-Mindanao ngunit siya ay nagtatrabaho sa Maynila. Tuwing Pasko at Mahal na Araw, sinisikap niyang makauwi sa kanila. 2. Isang magsasaka si Mang Kardo. Pagkatapos niyang magtanim ng palay, pinababayaan na niya ito. Sabi niya, “Bahala na ang Diyos, tutal siya naman ang makapangyarihan.” 3. Hindi nakatapos ng pag-aaral si Jose dahil sa barkada. Ayaw naman niyang magtrabaho nang mabigat dahil hindi raw ito bagay sa kanya. Ito ang dahilan kung bakit mahirap ang buhay nilang mag-asawa at ng kanilang mga anak. 4. Nagkaroon ng biglaang pagbaha mula sa Mt. Parker sa T’boli, Timog Cotabato. Marami ang namatay at malaki ang pinsala sa mga ari-arian at mga pananim. Kaagad sumaklolo at nagbigay ng tulong ang mga karatig-bayan. 5. Tuwang-tuwa ang mga mamamayan ng Surallah sa proyektong <i>Clean and Green</i>. Nagtulungan sila sa paglinis ng kanilang bayan. Siyempre, panalo sila sa <i>contest</i>. Makalipas ang ilang buwan, balik na naman sila sa dating gawi. 6. Palagi ang namumutol ng puno si Jose sa bulubunduking malapit sa kanila. Balak din niyang taniman ng mga bagong puno ang 		

Mga Sitwasyon	Kanais-nais	Hindi Kanais-nais
<p>mga nabakanteng lugar. Sabi niya sa sarili, “Saka na lang kapag wala na akong ibang gawain.” Isang araw, biglang nagkaroon ng bagyo. Bumuhos ang napakalakas na ulan. Muntik nang matabunan ang kanilang bahay ng lupang natibag mula sa bundok na pinagputulan niya ng puno.</p> <p>7. Maraming mga taga-Negros ang lumipat sa bayan ng Nueva Valencia, lalawigan ng Guimaras, upang maghanap ng trabaho. Malugod naman silang tinanggap ng mga tagaroon.</p> <p>8. Gustong pumasok bilang guro ni G. Esparcia sa paaralang-bayan. Hindi siya nakapasa sa eksamen na ibinigay ng Professional Regulation Commission. Kaagad siyang lumapit sa kanilang <i>congressman</i> at humingi ng tulong.</p> <p>9. Nilagyan ni Carla ng iba’t ibang kulay ang buhok niya hanggang tuluyang nasira. “Hindi bale,” sabi niya. “Basta’t sunod sa uso.”</p> <p>10. Nangibang bayan si Myrna. Naiiba ang ugali ng mga kasamahan niya sa trabaho ngunit sinikap pa rin niyang makibagay sa kanila.</p>		

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 28.

Kung tama ang lahat ng iyong kasagutan, magaling! Maaari mo pa ring basahin ang modyul upang maragdagan pa ang iyong kaalaman.

Kung mali ang ilan sa iyong mga sagot, huwag mabahala. Pag-aralan ang modyul upang maintindihan mo ang paksa nito.

Ilipat sa susunod na pahina para sa unang aralin.

Mga Katangian at Kaugaliang Pilipino na Nakatutulong sa Pag-unlad

Marahil ay nagtataka ka kung bakit mas maunlad ang ibang bansa kaysa ating bansa. Anu-ano kaya ang mga maaaring dahilan kung bakit naaantala ang pag-unlad ng ating bansa? Isa sa mga ito ay dahil na rin sa ating mga katangian at kaugalian.

Sa araling ito, matutukoy mo ang mga kaugalian at katangian ng mga Pilipino na nakatutulong sa pag-unlad ng ating bansa at kung paano natin ito mapagyayaman.

Matapos pag-aralan ang araling ito, kaya mo nang:

- ◆ matukoy ang mga katangian at kaugalian nating mga Pilipino;
- ◆ maipaliwanag kung bakit ang mga nabanggit na katangian at kaugaliang Pilipino ay nakatutulong sa ating pag-unlad;
- ◆ masunod ang mga paraan sa paggawa ng isang mabuting desisyon; at
- ◆ maipagmalaki na ikaw ay isang Pilipino.

Basahin Natin Ito

Ang Buhay sa Pilipinas

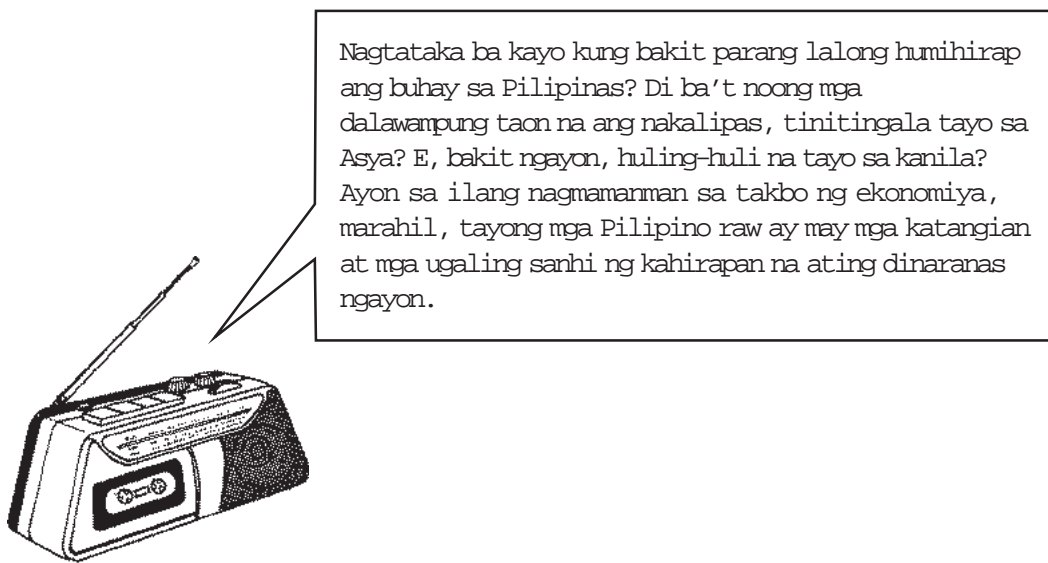
Nanay: Hay, naku, ang hirap-hirap ng buhay ngayon. Mabuti pa noon, hindi ganito kahirap ang buhay sa Pilipinas. Ewan ko ba kung ano ang nangyayari sa atin ngayon.

Dana: Bakit 'Nay, mas maganda ba ang buhay noon? Mayaman ba ang ating bansa? Tayo ba'y maunlad?

Nanay: Aba, oo. Ewan ko ba at sa paglipas ng mga taon, para yatang lalo tayong naghihirap.

Dana: 'Nay, 'Nay, teka muna. Parang pareho kayo ng sinasabi ng *announcer* sa radyo.

Nanay: Sige nga, lakasan mo ang radyo.

Nanay: Siguro nga, tama siya. Aba, sagana naman tayo sa likas na yaman. Matatalino at malilikhain naman ang mga Pilipino.

Dana: Oo, 'Nay. Bilib nga ang mga dayuhan sa atin, di ba?

Nanay: Siyempre naman. Pinoy yata yan! Tingnan mo naman, kahit saang dako ng mundo, mayroong Pilipino. Madali kasi tayong makisama sa iba, kahit sa ibang lahi pa. Tsampyon tayo diyan. Kaya lang, kung minsan ay sobra rin naman ang nangyayari. Napapasama tayo dahil sa sobrang pakikisama, tulad ng kuya mo.

Dana: Bakit, 'Nay?

Nanay: Tingnan mo, nahawa na siya sa masamang bisyo ng barkada dahil sa pakikisama. Mabuti sana kung maganda ang naging impluwensiya sa kanya, kaya lang, hindi e.

Dana: Kung ganoon, masama pala ang pakikisama?

Nanay: Hindi anak, isa ito sa ating magandang kaugalian. Kaya lang, kung sobra-sobra ang pakikisama, hindi na ito nakabubuti. Kahit pa nga ang ating pagmamalasakit sa ating pamilya, kapag sobra, ay walang mabuting ibubunga. Tingnan mo ang mga namumuno sa atin mula sa lolo hanggang sa kaapu-apuhan. Di bale kung may kakayahan, kaya lang kung minsan, talagang pinipilit na lang nila. Tandaan mo, ang anumang bagay na talagang sobra-sobra ang paggawa ay nakasasama.

Dana: 'Nay, anu-ano pa ang mga mabubuting kaugalian at katangian nating mga Pilipino?

- Nanay: Marami, anak. Nariyan ang pagtutulungan sa panahon ng sakuna, kalamidad o kagipitan. Naaalaala mo pa ba noong magkaroon ng bagyo? Di ba't lumubog ang bahay natin sa tubig? Nakatanggap tayo ng tulong noon, di ba?
- Dana: Oo nga. At sa di inaasahang pagkakataon, nagkaroon ako ng bagong damit at sapatos. Ang saya-saya ko nga noon, e.
- Nanay: Isa pa anak, kahit mahirap ang buhay, masayahin tayong mga Pilipino . Kaya madalas tayong magkaroon ng mga pagdiriwang na nakapagpapasaya sa atin. Maalaala ko nga pala, malapit na ang ating pista.
- Dana: 'Nay, may pera ba tayong gagastusin para sa ating ihahanda sa pista?
- Nanay: Anak, maghahanda lang tayo kung ano ang kaya natin. Hindi natin kailangang mangutang para lang magkaroon ng marangyang handaan.
- Dana: Naku, 'Nay. Hatinggabi na yata. Napasarap tayo ng kuwentuhan.
- Nanay: Sige anak, mauna ka nang matulog. May pasok ka pa bukas.

Magbalik-aral Tayo

Isulat ang tamang sagot.

- Ayon sa komentaryong narinig ni Dana at ng Nanay niya, ano raw ang kalagayan ng Pilipinas sa kasalukuyan?

- Kailan sinabing naging maunlad ang Pilipinas, kung saan tiningala tayo ng ibang bansa sa Asya?

- Ano ang isa sa pinaniniwalaang dahilan ng ating kahirapan sa kasalukuyan?

- Sang-ayon ka ba na ang iba nating kaugalian at katangian ang maaaring dahilan ng ating kahirapan? Bakit?

- Anu-ano ang mga mabubuting katangian at kaugalian nating mga Pilipino ang nabanggit sa diyalogo?

6. May mairagdag ka pa ba sa mga sagot mo sa ikalimang tanong? Isulat ang mga it sa ibaba.

7. Kailan nagiging masama ang isang mabuting katangian o kaugalian?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 28.

Pag-aralan at Suriin Natin Ito

Tingnan ang larawan.

Magbalik-aral Tayo

1. Ano ang ipinagdiriwang sa larawan?

2. Anu-ano ang mga karaniwang ginagawa tuwing pista?

3. Ano ang mapupuna sa mga bahay-bahay kung pista?

4. Bakit sinasabing masayahin tayong mga Pilipino?

5. Anu-ano ang mga ugaling ipinapakita nating mga Pilipino kung may pista?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 29.

Alamin Natin

Ang **pista** ay bahagi na ng buhay-Pilipino. Masayahin tayo at mahilig tayong magtipun-tipon upang magsaya. Inaanyayahan natin ang mga kaibigan at malalayong kamag-anak upang makipagsaya sa atin, makisalo sa ating inihandang pagkain at manonood ng mga palabas.

Pag-isipan Natin Ito

Basahin ang sumusunod na pahayag. Isulat ang salitang **Tama** kung sang-ayon ka sa isinasaad ng pangungusap at **Mali** naman kung hindi.

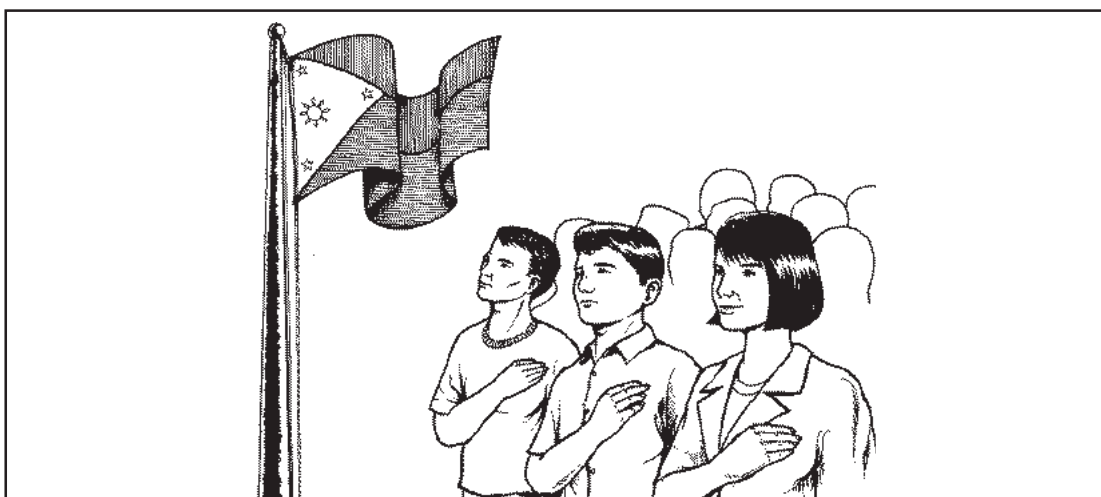
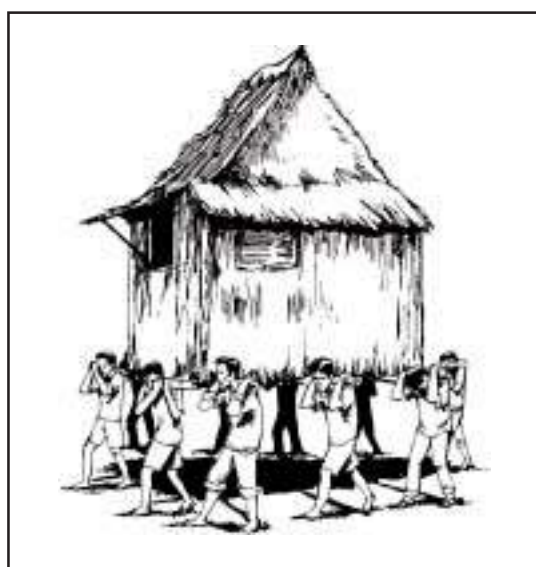
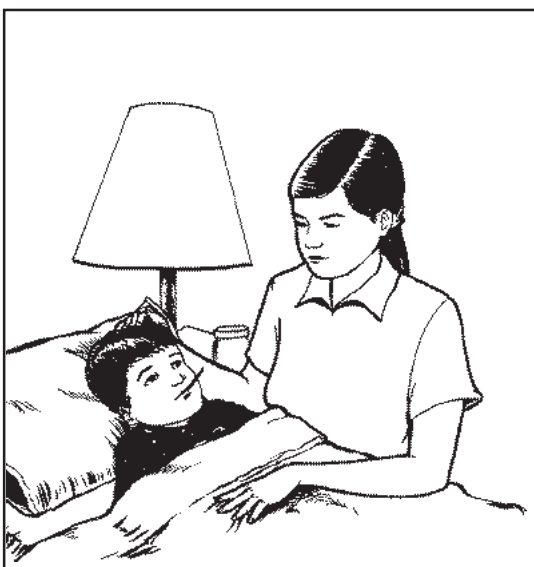
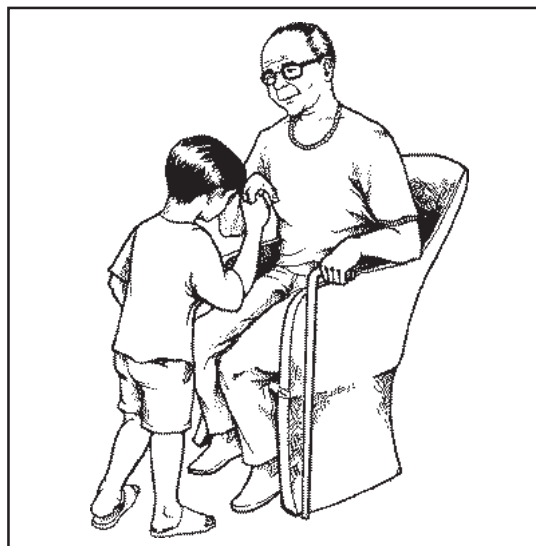
- _____ 1. Kailangang gumastos nang malaki at magkaroon ng marangyang handaan tuwing may pista.
- _____ 2. Masayahin tayong mga Pilipino sa kabila ng ating kahirapan.
- _____ 3. Maaaring maging masaya kahit kakaunti lamang ang handaan sa pista.
- _____ 4. Nagiging malapit ang pagtuturingan ng mag-anak kung palaging nagtitipun-tipon.
- _____ 5. Mangutang kung kinakailangan upang makapaghanda tuwing may pista.

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 29.

Subukan Natin Ito

Suriin ang mga larawan. Matutukoy mo ba ang mga kaugaliang ipinapahayag ng mga ito?

Magbalik-aral Tayo

1. Anu-anong kaugaliang Pilipino ang ipinahihiwatig ng bawat larawan? Punan ang mga patlang ng mga nawawalang titik.
 - a. P_n_n_mp_l_t_y_ sa Diyos
 - b. Pagiging m_g_l_ng
 - c. Ba_an_h_n
 - d. P_g-_l_g_ sa maysakit
 - e. M_s_p_g at matulungin
 - f. P_gp_p_g_y sa bandila
2. Alin sa mga nakatala ang ginagawa mo? Bakit? Kung ang sagot mo ay dahil sa pinapahalagahan mo ang mga ito, tama ka. Maliban dito, ano ang nararamdaman mo kung ginagawa mo ang mga ito? Nakapagbibigay ba ito sa iyo ng kasiyahan o gaan ng loob? Kung ang sagot mo ay oo, ipagpapatuloy mo ba ang paggawa ng mga ito? Bakit?

Anong kabutihan ang maidudulot nito sa iyo? Sa iyong kapwa Pilipino at sa ating bansa?_____

3. Tunay na hindi sa lahat ng oras ay maipagmamalaki mo na ikaw ay Pilipino. Kung minsan nga, ikinahihiya natin ito. Pero hindi mo rin maipagkakaila na may mga pagkakataon ding naramdaman mo ang pagmamalaki na ikaw ay isang Pilipino. Di ba? Kailan 'yon?

Marahil isa sa sumusunod na mga pangyayari ang iyong sagot.

Lagyan ng tsek (4) ang kahon ng titik ng pangyayaring nakapagpadama sa iyo ng pagmamalaki na ikaw ay isang Pilipino.

- ☐ a. Sa panahong nagtagumpay ang rebolusyon sa EDSA
- ☐ b. Nang manalo si Mansueto “Onyok” Velasco sa larangan ng pandaigdigang palakasan sa boksing

- ☐ c. Nang napili si Lea Salonga na gumanap bilang pangunahing artista sa palabas na *Miss Saigon* kahit napakarami ang naghangad nito
- ☐ d. Nang manalo si Efren “Bata” Reyes na pinakamagaling na manlalaro ng billiard sa buong daigdig
- ☐ e. Noong pinili si Margarita Moran bilang *Miss Universe*, ang pinakamagandang babae sa buong mundo
- ☐ f. Nang isinauli ng isang Pilipinong tsuper ng taxi ang napakalaking halaga na naiwan ng isang dayuhan sa loob ng kanyang sasakyan
- ☐ g. Nang pinili si Rizal ng mga pinuno ng mga bansa sa Asya na bayani hindi lamang ng Pilipinas kundi ng buong Asya

4. Marahil may iba pang sagot na maaari mong idagdag sa mga nakatala sa itaas. Isulat ang mga ito sa mga patlang sa ibaba.

5. Mula sa mga pangyayaring binanggit sa itaas, anu-anong mga kaugalian o katangiang Pilipino ang ipinahihiwatig ng mga ito?

Dugtungan at buuin ang pangungusap:

Ang mga Pilipino ay:

6. Sa palagay mo makatutulong ba sa ating pag-unlad ang mga katangian at kaugaliang nakatala sa itaas? Paano? _____

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 29.

Subukan Natin Ito

Naniniwala ka bang ang mga katangian at kaugalian ay hindi lamang natututunan sa loob ng isang araw? Ito ay natututunan sa loob ng maraming taon sa pamamagitan ng pang-araw-araw na desisyon at pagkilos.

Ang sumusunod na *moral grid* ay maaari nating gamitin bilang gabay bago natin gawin ang isang bagay upang makatiyak tayong ito ay kanais-nais, makabuluhan at mapakikinabangan.

Moral Grid (Anonymous)

1. Mabuti ba ang layon ng ipakikita mong katangian? (*Is the object of the trait when applied morally good?*)
2. Mabuti ba ang iyong intensiyon sa pagsasagawa nito? (*Is the trait exercised with morally good intentions?*)
3. Mabuti rin ba ang pamamaraang iyong ginamit sa pagsagawa nito? (*Are the means applied morally good as well?*)

Kung nasagot mo ng oo ang mga tanong, tunay na kapaki-pakinabang ang pagsagawa mo ng isang bagay.

Gusto mo bang subukang gamitin ang moral grid? Sundin ang mga hakbang.

Halimbawa: Sa Pakikisama

1. Mabuti ba ang layon ng iyong pakikisama sa iba?
2. Mabuti ba ang iyong intensiyon sa pakikisama?
3. Mabuti rin ba ang paraan ng iyong pakikisama?

Kung nasagot mo ng oo ang mga tanong, marahil lubusan at taos-puso mong maaawit ang awiting:

Ako ay Pilipino

Ako ay Pilipino, ako ay Pilipino
Ako ay Pilipino, Pilipinong totoo.
Ako ay Pilipino, ako ay Pilipino
Taas noo kahit kanino
Ang Pilipino ay ako.

Subukan Natin Ito

Tukuyin ang katangian o kaugaliang ipinapakita sa bawat bilang. Piliin ang pinakaangkop na sagot sa mga salitang nakatala sa ibaba.

Matulungin

Pag-aabuloy

Masipag

Matiisin

Pagiging malapit sa pamilya

May pananampalataya sa Diyos

Pagmamahal sa kapayapaan

Pakikisama

1. Pinapag-aral ng may trabahong panganay na anak ang mga nakababata niyang kapatid.

2. Nananalangin at nagsisimba palagi si Luisa at iniwasan niya ang kasalanan.

3. Nagsisikap si Minda na makatulong sa mga mahihirap lalo na sa mga tribung minoridad ng bansa.

4. Nagtatrabaho si Nelson sa araw at nag-aaral naman kung gabi.

5. Sinisikap ng ating pamahalaan na malutas ang hidwaan ng iba't ibang pangkat etniko sa Pilipinas.

6. May ilang sundalo ang namatay at marami ang nasugatan sa kaguluhang nangyayari sa Mindanao. Kaagad na naglunsad ng panawagan ang mga grupong pansibiko para makalipon ng salaping ibibigay sa mga naging biktima ng kaguluhan.

7. Ang mga kababayan nating nagtatrabaho sa labas ng bansa ay dumaranas ng katakut-takot na hirap. Pero patuloy pa rin sila sa pagsisikap.

8. Natalo si Ben sa eleksiyon na ginanap sa kanilang barangay. Pagkatapos nito, inimbitahan siya ng nanalong pinuno na makipagtulungan sa kanila. Pumayag naman si Ben. Sabi niya, "Basta't sa ikabubuti ng lahat ng mga mamamayan sa barangay, gagawin ko."

Ihambing ang inyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 30.

Ilipat ang pahina para sa pagpapatuloy ng ating pag-aaral ng iba pang kaugalian at katangiang Pilipino.

Mga Kaugalian at Katangiang Pilipino na Makabubuting Baguhin

Ang galing nating mga Pilipino, hindi ba? Ang dami nating mga magaganda at mabubuting kaugalian. Pero bakit kaya palaging naisisipi sa ating mga kaugalian at katangian ang ating kahirapan at hindi pag-unlad?

Ayon sa mga pag-aaral na isinagawa ng mga mananaliksik, tunay ngang may mga katangian tayong nagiging sagabal sa ating pag-unlad. Ito ngayon ang ating pagtutuunan ng pansin sa araling ito.

Matapos pag-aralan ang aralin, inaasahang kaya mo nang:

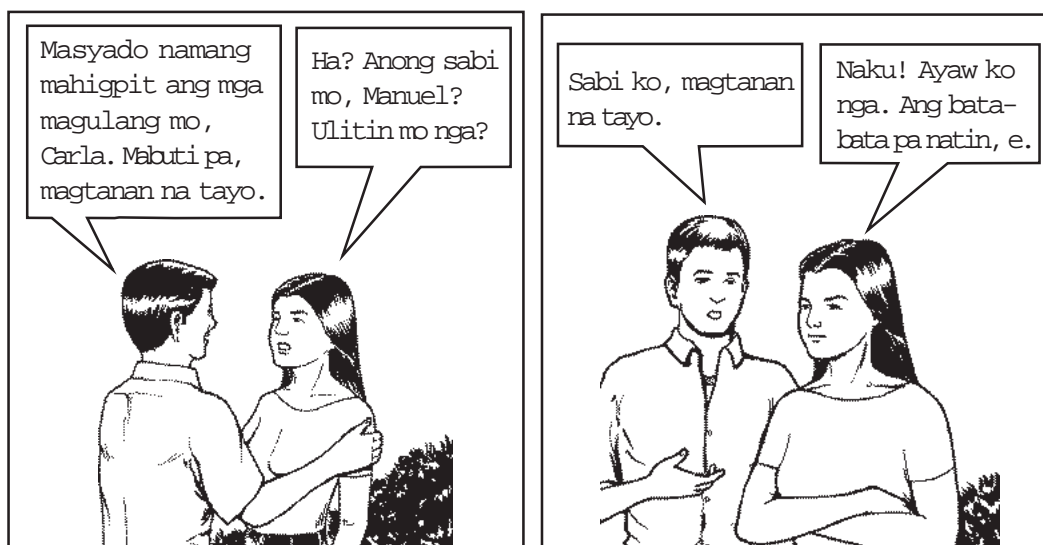
- ◆ matukoy ang mga katangian at kaugaliang nakasagabal sa ating pag-unlad kaya nararapat na baguhin;
- ◆ mapangatuwiran kung bakit kailangang baguhin ang mga ito; at
- ◆ mapangunahan at makatulong sa pagpapalaganap ng pagbabagong kinakailangan nating mga Pilipino para umunlad.

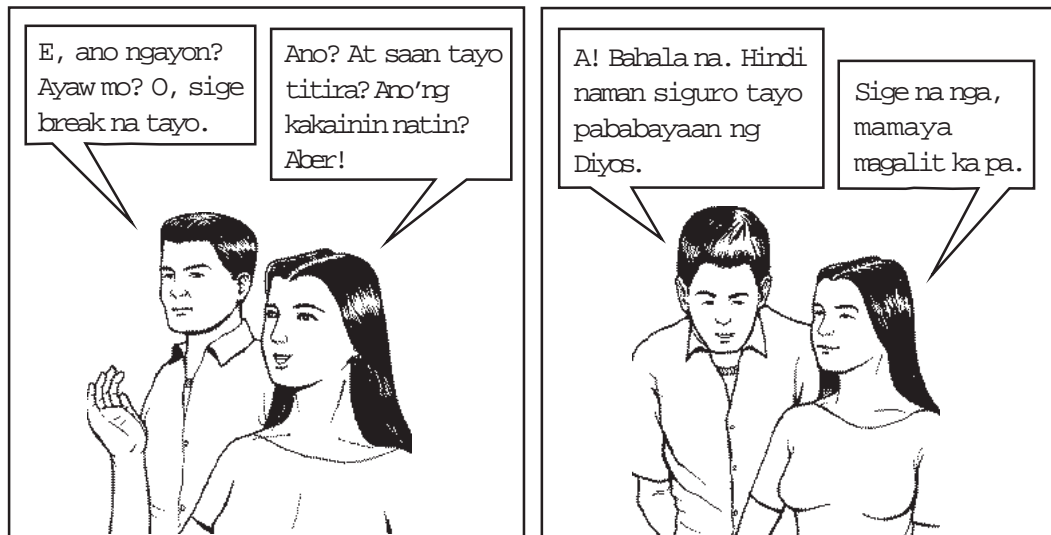

Pag-aralan at Suriin Natin Ito

A. Basahin ang komik strip.

Ang Magkasintahan

Magbalik-aral Tayo

Batay sa pag-uusap ng magkasintahan, sagutin ang mga sumusunod na tanong.

1. Ano ang plano ng magkasintahan?

2. Sang-ayon ka ba sa kanilang desisyon? Kung oo, bakit? Kung hindi, pangatwiran mo.

3. Ano sa palagay mo ang maaaring mangyari sa kanila?

4. Sang-ayon ka ba sa sinabi ni Manuel na aasa na lamang sila sa Diyos? Ipaliwanag ang iyong sagot.

5. Anong paniniwala at kaugalian ang ipinahihiwatig dito? Mabuti ba itong kaugalian? Bakit?

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 30.

Tandaan Natin

- ◆ Ang “Bahala na” ay isang ugaling Pilipino na nagpapakita ng kakulangan sa pag-iingat. Kadalasan, napapasama o napapasuong tayo sa panganib at kahirapan dahil sa kaugaliang ito.
- ◆ Ayon kay F. Landa Soscano, ang negatibong epekto ng kaugaliang “Bahala na” ay maaaring maging positibo kung ito ay makatutulong sa pagpapalakas ng ating loob sa panahon ng krisis o panganib. Makatutulong din ito sa atin na mapanatili ang buhay na may pag-asa.
- ◆ Nasa bawat isa sa atin ang pagpapasya kung ano ang makabubuting gawin. Gagawin natin ang isang bagay na nagpapakita ng tiwala sa Maykapal ngunit kasabay din nito and kaukulang pag-iingat at pagsisikap.

Basahin Natin Ito

Si Mang Bert at ang kanyang asawang si Nita ay nakatira sa Barangay Jayobo. Lima ang kanilang anak. Isa siyang magsasaka. Isang araw, napag-alaman niya mula sa kanilang punong barangay na dadaanan ng malakas na bagyo ang kanilang lugar.

Pinayuhan ang lahat ng residente na maghanda at maglagay ng mga dagdag na poste sa kanilang mga bahay upang hindi ito madaling matumba. Hindi sinunod ni Mang Bert ang payo. Sabi niya, “Palagi namang ganyan. Saka na, pag andiyan na talaga ang bagyo. Bahala na ang Diyos.”

Kinagabihan, nagkaroon ng malakas na ulan at hangin. Napilitang lisanin nina Mang Bert, Aling Nita at ng kanilang mga anak ang kanilang bahay bago ito matumba. Laki ng pagsisisi ni Mang Bert na hindi niya sinunod ang payo ng punong barangay. Sana naisalba pa niya ang kanilang bahay at mga kagamitan.

Magbalik-aral Tayo

1. Anong ugali ang ipinakita ni Mang Bert?

2. Ano ang naging resulta nito?

3. Anong aral ang natutuhan mo?

4. Nagkaroon ka rin ba ng ganitong uri ng karanasan?

5. Paano mo maiiwasan ang ganitong sitwasyon?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 30.

Alamin Natin

Alam mo ba ang tawag sa ugaling ipinakita ni Mang Bert? Ang tawag dito ay “Mañana habit.” Ito ay ang pagpapabukas ng isang bagay na maaaring gawin ngayon.

Ang ugaling “Mañana habit” ay ang paggawa ng mga tungkulin sa susunod na mga araw kahit na may panahon ngayon. Isa rin itong paraan ng pag-iwas sa trabaho dahil sa katamaran. Ito’y isa ring halimbawa ng ugaling “bahala na ang Diyos.”

Mas madali mong maaalala ang aral na natutuhan sa karanasan ni Mang Bert sa pamamagitan ng pagtanda sa sumusunod na kawikaan.

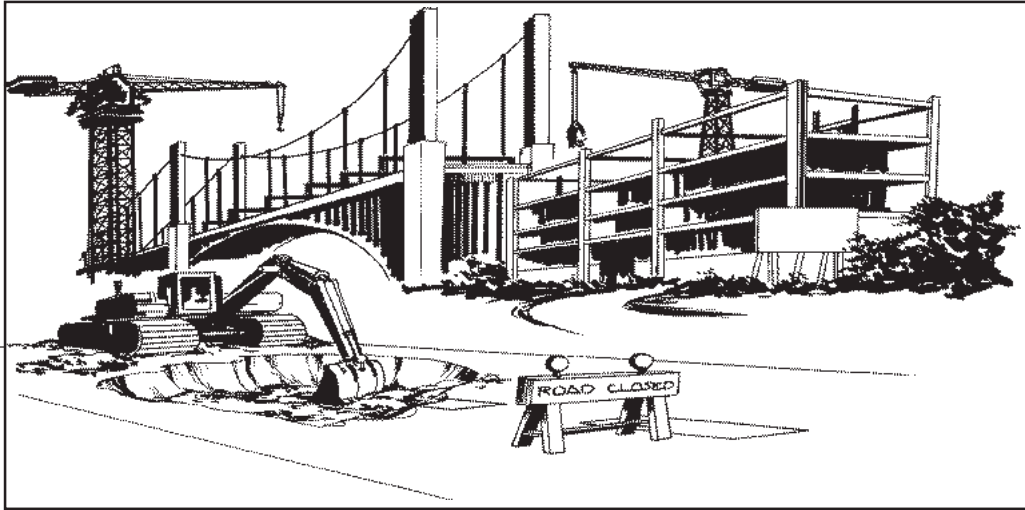
“Huwag mo nang ipagpabukas ang magagawa mo ngayon. Baka ang bukas ay hindi na dumating at maging huli na ang lahat.”

“Nasa Diyos ang awa, nasa tao ang gawa.”

Subukan Natin Ito

Suriin ang larawan.

Ano ang nakikita mo sa larawan? Halos hindi natapos ang mga gawaing naumpisahan. Bakit kaya? Anong kaugalian ang ipinakikita nito?

Tingnan ang isa pang larawan.

Nakakita ka na ba ng damong kugon?

Alam mo ba kung paano masunog ang kugon? Di ba't madali itong magliyab? Kung gaano ito kadaling magliyab, ganoon din ito kadaling matupok.

Inihahalintulad sa damong ito ang ugali nating tinatawag na “ningas-kugon.” Ito ang ugaling ang katangian ay ang sumusunod:

- ◆ Magaling lang sa umpisa pero hindi tinatapos ang trabaho o proyekto;
- ◆ Pagkahilig sa pag-iwan ng trabaho na hindi tapos; at
- ◆ Madaling pagkawala ng gana sa paggawa.

Magbalik-aral Tayo

A. Aling mga pahayag ang may kaugnayan sa ugaling ningas-kugon? Bilugan ang numero ng mga pangungusap na may kaugnayan sa ugaling nabanggit.

1. Lalong nagsusumikap habang tumatagal
2. Masipag lamang sa simula
3. Hindi tinatapos ang sinimulang gawain
4. Pinag-iibayo ang pagsisikap sa paggawa
5. Madaling mawalan ng gana sa paggawa
6. Nananatili ang sipag sa paggawa

B. Paano natin maiiwasang magkaroon ng ganitong pag-uugali? Magbigay ng iyong sariling mungkahi.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 31.

Subukan Natin Ito

Basahin ang komik strip.

Magbalik-aral Tayo

1. Anong ugali ang ipinakita ng may-ari ng lupain?

2. Sa iyong palagay, ano ang magiging epekto nito sa mga manggagawa?

3. Kung ganito ang ugali ng amo, malaya bang maipahahayag ng mga manggagawa ang kanilang mga saloobin at hinaing? Bakit?

4. Ano ang maaaring mangyari kung mananatiling ganito ang sitwasyon sa trabaho?

5. Kung ikaw ang nasa lugar ng mga manggagawang may ganitong uri ng amo, ano ang iyong gagawin?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 31.

Alamin Natin

“**Amor propio**” ang tawag sa ugaling mapagmataas. Ito ay ang pagturing sa sarili na mas mabuti o mataas kaysa iba.

Alalahanin:

Ang pagiging mayabang o pagpapairal ng “amor propio” ay walang kahihinatnan. Nasa pagtutulungan ang susi ng kaunlaran.

Magbalik-aral Tayo

Paano ang turing at pakikitungo mo sa iba?

Lagyan ng tsek (4) ang patlang kung ang nakasulat ay iniisip at ginagawa mo at ekis (6) naman kung hindi.

- _____ 1. Pantay-pantay ang pagtingin at pakikitungo ko sa mga kasamahan ko.
- _____ 2. Pakiramdaman ko mas mabuti akong tao kaysa iba.
- _____ 3. Sinisikap kong unawain ang kahinaan ng iba.
- _____ 4. Nahihirapan akong makibagay sa kasamang mahina ang ulo.
- _____ 5. Kung may di-pagkakaunawaan, pinakikinggan ko ang lahat ng panig.
- _____ 6. Iniisip kong kasalanan ng mga dukha kung bakit nananatili silang mahirap.

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 31.

Basahin Natin Ito

Basahin ang pag-uusap ng magkaibigan.

Panel 1: Rene: Pareng Rene, ikaw na ba yan? Ang tagal na nating hindi nagkita, a. Other: Oo nga, ano?

Panel 2: Rene: O, saan ka ba nagtatrabaho ngayon? Other: Wala pa nga. Ang hirap-hirap ng buhay ngayon.

Panel 3: Rene: Isa pa, ang tagal-tagal ko nang naghahanap ng trabaho. Kaso, malas talaga. Wala kasi akong kakilalang malakas na taong magrerekomenda sa akin, e. Other: Bakit? Ganoon na ba talaga ngayon?

Magbalik-aral Tayo

1. Naniniwala ka bang umiiral ang ganitong problema sa ating bayan? Bakit?

2. Anong kaugaliang Pilipino ang ipinakikita nito?

3. May karanasan ka bang makapagpapatunay na nangyayari ito?

4. Ano sa palagay mo ang mangyayari kung magpatuloy ang ganitong ugali?

5. Magsusumikap pa kaya sa pag-aaral ang kabataan? Bakit?

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 31.

Alamin Natin

Ang ugaling tinutukoy sa usapan ng magkaibigan ay tinatawag na “padrino system.” Ano ang ibig sabihin nito?

“Padrino system.” Ito ang ugaling pag-asa sa kakilalang maimpluwensyang tao upang makuha ang gustong maabot o magawa ang gustong gawin. Sa maikling salita, palakasan.

Magbalik-aral Tayo

Bilang isang mamamayang nagnanais malutas ang suliraning dulot ng “padrino system” o palakasan, ano ang maaari mong gawin?

Ako ay _____

Ihambing ang iyong sagot sa halimbawang nasa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 32.

Basahin Natin Ito

Basahin ang pinag-uusapan ng guro at ng isang magulang sa isang miting ng PTA.

Gaya-gaya

- Gng. Serrano: Ma'am, bakit hindi na halos maintindihan ng kabataan ngayon ang kanilang gusto?
- Guro: Marami ang maaaring dahilan kung bakit sila nagkakaganyan.
- Gng. Serrano: Tingnan mo lang ang pananamit nila. Kahit hindi bagay sa kanila, isinusuot, basta't sabay sa uso.
- Guro: Oo nga, kung minsan katawa-tawa na ang mga hitsura nila.
- Gng. Serrano: Kunsabagay, isa rin yan sa mga ugali nating Pilipino, ang gaya-gaya, kahit kung minsan, hindi kaya.
- Guro: Mabuti sana kung maganda at mabuti ang ginagaya. Kaya lang, kung minsan, ito ang pinanggagalingan ng kasamaan.
- Gng. Serrano: Kaya nga ako, sinisikap kong maturuan nang mabuti ang aking mga anak. Mahirap na iba pa ang makaimpluwensiya sa kanila.

Magbalik-aral Tayo

1. Ano ang problema ng kabataan ayon sa isang magulang?

2. Ano ang tawag natin sa ugaling Pilipino na sunud-sunuran sa iba?

3. Masama ba ang ugaling ito?

4. Kailan ito nagiging masama?

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 32.

Tandaan Natin

Ang ugaling “**gaya-gaya**” ng mga Pilipino ay ang walang pakundangang pagsunod, paggawa o paggamit ng mga bagay-bagay na kadalasa’y hindi na iniisip kung ito ay nakabubuti o nakasasama.

Magbalik-aral Tayo

Isulat kung Tama o Mali ang ideyang ipinapahayag.

- _____ 1. Lahat ng panggagaya ay masama.
- _____ 2. Dapat gamitin ang isipan sa panggagaya.
- _____ 3. May mga pagkakataong nakabubuti rin ang panggagaya.
- _____ 4. Mas kapaki-pakinabang kung ang mga bagay na hiyang sa atin ang ating gagayahin.
- _____ 5. Laging mabuting gayahin ang mga bagay na bago at naiiba sa lahat.

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 32.

Tandaan Natin

Anu-ano ang mga katangian at kaugaliang natutuhan mo na maaaring makasagabal sa ating pag-unlad? Ito ay ang sumusunod:

◆ Bahala na	- ugaling nagpapakita ng kakulangan sa pag-iingat at pagsisikap.
◆ “Mañana habit”	- ang paggawa ng tungkulin sa susunod na mga araw kahit na may panahon ngayon. Isang paraan ng pag-iwas sa trabaho dahil sa katamaran.
◆ Ningas-kugon	- magaling lang sa umpisa pero hindi tinatapos ang trabaho o proyekto. Pagkahilig sa pag-iiwan ng trabahong hindi tapos.
◆ “Padrino system”	- umaasa sa kakilalang maimpluwensiyang tao para makuha ang gustong maabot o magawa ang gustong gawin.

- ◆ Gaya-gaya - ang walang pakundangang pagsunod, paggawa o paggamit ng mga bagay-bagay na kadalasa'y hindi na iniisip kung ito ay nakabubuti o nakasasama.

Marahil may iba ka pang alam na mga katangian at kaugalian nating mga Pilipino na mas makabubuting baguhin.

Maaaring ang sumusunod ay ilan sa mga sagot mo:

- ◆ “tayo-tayo o kanya-kanya lamang mentality”
- ◆ “relax lang mentality”
- ◆ “pakikialam”
- ◆ “Filipino time”
- ◆ “colonial mentality”
- ◆ “amor propio”
- ◆ “crab mentality”

Magbalik-aral Tayo

Ano ang kaya mong gawin para mapalaganap ang pagbabago?

Lagyan ng tsek (4) ang kaya mong gawin at ekis (6) ang hindi.

- _____ 1. Kumbinsihin ang nakababatang kapatid na tapusin ang naumpisahang gawain.
- _____ 2. Pagbigay ng tulong sa kapitbahay mong nagkasakit.
- _____ 3. Ipaalam sa mga kinauukulan ang pagbibigay ng higit na pagkakataon sa mga taong kilala na makapagtrabaho sa pamahalaan sa halip ng pagpili ayon sa kakayahan.
- _____ 4. Pagpili at pagbili ng mga bagay na gawa sa Pilipinas.
- _____ 5. Magplano kung paano mapaunlad ang buong barangay.
- _____ 6. Pagsabihan ang mga kasamang nag-aaway na huwag pairalin ang *amor propio*.
- _____ 7. Hikayatin ang mga kabarangay na magtanim ng puno at linisan ang sariling lugar.
- _____ 8. Ituro sa kapitbahay ang natutuhang bagong teknolohiya.

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 32.

Pag-isipan Natin Ito

Ngayong alam mo na kung ano ang mga kaugalian nating nakatutulong at nakasasagabal sa ating pag-unlad, ano ang nararapat mong gawin?

Nararapat lang na pagyamanin ang mga ugaling nakatutulong sa pag-unlad at iwasan ang mga nakasasagabal.

Ayon kay Senadora Leticia Ramos Shahani, “Ang ating pag-asa ay nasa atin mismo. Ang mga bagay na ispiritwal at moral na ating pinapahalagahan ang magbibigay sa atin ng tiyak na lakas upang isulong ang kaunlaran.”

Sa totoo lang, walang pagbabagong mangyayari kapag walang magsisimula. At ito ay magsisimula sa bawat isa sa atin.

Handa ka bang mangako sa iyong sarili na manguna sa pagbabago ng _____?
Paano?

Kung gayon, kapit-kamay tayo tungo sa magandang bukas. Sa tulong ng Diyos, makakamit natin ang kaunlarang matagal na nating pinapangarap.

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 33.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

Isulat ang **P** kung ang katangian at kaugaliang nakalista o ipinahihiwatig ay dapat pagyamanin at **B** kung mas makabubuting baguhin ito.

- _____ 1. Ningas-kugon
- _____ 2. Pagmamahal sa pamilya
- _____ 3. Pagiging masayahin
- _____ 4. Gaya-gaya
- _____ 5. Masipag at matiisin
- _____ 6. “*Mañana habit*”
- _____ 7. Mahal ni Maricel ang kanyang trabaho bilang isang nars kaya pinahuhusay niya ito.
- _____ 8. Pumunta si Mario sa Saudi na halos walang alam na trabaho. Sabi niya sa sarili, “Bahala na kung ano ang maratnan ko roon.”

- _____ 9. Masipag at magaling na empleyado si Marivic kaysa kay Shiela. Nagulat na lang siya nang naunang tumaas sa puwesto si Shiela kaysa sa kanya. 'Yon pala'y malapit na kakilala ng pamilya ni Shiela ang manedyer nila.
- _____ 10. Maagang namatay ang tatay ni Lourdes. Tinulungan siya ng kanyang tiyahin na makapag-aral. Nakatapos siya sa pag-aaral dahil na rin sa kanyang pagsisikap.

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 33.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (*pahina 2–3*)

1. kanais-nais	6. hindi kanais-nais
2. hindi kanais-nais	7. kanais-nais
3. hindi kanais-nais	8. hindi kanais-nais
4. hindi kanais-nais	9. hindi kanais-nais
5. hindi kanais-nais	10. kanais-nais

B. Aralin 1

Magbalik-aral Tayo (pahina 6–7)

1. Mahirap ng buhay ngayon.
2. Mga dalawampung taon na ang nakalipas
3. Ang ating mga katangian at mga ugali
4. (Iba-iba ang sagot.)
Kung oo, marahil patuloy nating ginagawa ang mga kaugaliang nakasasagabal sa ating pag-unlad. (Iba-iba ang sagot kung hindi.)
5. matalino
malikhain
madaling makisama
matulungin
masayahin
disiplinado o marunong makontento
6. madamayin
malapit sa pamilya
masipag
(*iba pang sagot*)
7. Ang isang mabuting bagay ay nagiging masama kung ginagawa ito nang sobra-sobra.

Magbalik-aral Tayo (pahina 7–8)

1. Pista
2. Inaanyayahan ang mga kaibigan at kamag-aral na makipagsaya, makisalo sa inihandang pagkain at manood ng palabas
3. Naglalagay ng mga palamuti, puno ng tao
4. Mahilig tayong magtipun-tipon upang magsaya
5. Masayahin
Malugod na pagtanggap sa bisita

Pag-isipan Natin Ito (pahina 8)

1. Mali
2. Tama
3. Tama
4. Tama
5. Mali

Magbalik-aral Tayo (pahina 10–11)

1.
 - a. Pananampalataya sa Diyos
 - b. Pagiging magalang
 - c. Bayanihan
 - d. Pag-alaga sa maysakit
 - e. Masipag at matulungin
 - f. Pagpupugay sa bandila
2. Oo, dahil nakagawian ko na ito at nasisiyahan ako sa paggawa nito.
3. (Iba-iba ang sagot.)
4. (Iba-iba ang sagot.)
5. (Maaaring ganito ang mga sagot:)
Nagmamahal sa kalayaan
Matiisin
Disiplinado
Malikhain
Marunong o matalino
Pursigido
Maganda
Matapat
Mapagkakatiwalaan
Magaling
Modelo ng kabutihan
6. (Iba-iba ang sagot.)

Subukan Natin Ito (pahina 13)

1. Pagiging malapit sa pamilya
2. May pananampalataya sa Diyos
3. Matulungin
4. Masipag
5. Pagmamahal sa kapayapaan
6. Pag-aabuloy
7. Matiisin
8. Pakikisama

C. Aralin 2

Magbalik-aral Tayo (pahina 15)

1. magtanan
2. (Iba-iba ang sagot. Maaring ganito ang sagot:)
Hindi, dahil bata pa sila at wala pa rin silang mapagkukunan ng hanapbuhay.
3. Maaaaring maging mahirap ang kanilang pamumuhay.
4. Hindi. Kailangan ding maghanda. Tulungan mo muna ang iyong sarili at tutulungan ka rin ng Diyos.
5. Ang ipinahihiwatig nito ay ang “bahala na” na pag-uugali. Hindi mainam ito dahil nagpapahiwatig ito ng kawalang-pagsisikap ng isang tao. Kailangang paghandaan ang anumang bagay na ating gagawin.

Magbalik-aral Tayo (pahina 17)

1. Pagpapabaya/Mañana habit/ bahala na
2. Nasira ang kanilang bahay at ang mga kagamitan.
Nalagay sa panganib ang buhay ng kanyang pamilya.
3. Makinig sa payo. Kung makabubuti sundin ang payo.
Huwag ipagpapabukas ang magagawa mo ngayon.
4. (Iba-iba ang sagot ayon sa karanasan.)
5. Laging maging handa, magkaroon ng tamang pag-iisip at maging panatag sa lahat ng oras.

Magbalik-aral Tayo (pahina 19)

- A.
 - 2. Masipag lamang sa simula.
 - 3. Hindi tinatapos ang sinimulang gawain.
 - 5. Madaling mawalan ng gana sa paggawa.
- B. (Iba-iba ang sagot. Maaaring ganito ang sagot:)
Sikapig tapusin ang anumang bagay na naumpisahan na. Disiplinain ang sarili. Magpursigi hanggang matapos ang gawain.

Magbalik-aral Tayo (pahina 20)

- 1. mapagmataas
- 2. (Iba-iba ang sagot. Maaaring ganito ang sagot:)
Ang mga manggagawa ay mawawalan ng gana sa paggawa at panghinaan ng loob.
- 3. Hindi. Dahil hindi siya bukas sa mga mungkahi ng kanyang mga manggagawa.
- 4. Hindi uunlad ang gawain.
- 5. Maaring aalis ako sa trabaho. Maaari ring kausapin ko ang mga kasama na makipag-usap sa aming amo at ipahayag ang aming saloobin at hinaing.

Magbalik-aral Tayo (pahina 21)

- 1. 4
- 2. 6
- 3. 4
- 4. 6
- 5. 4
- 6. 6

Magbalik-aral Tayo (pahina 22)

(Maaaring iba-iba ang sagot)

- 1. Oo, dahil isa ito sa ating mga kaugalian.
- 2. padrino sistem o palakasan.
- 3. (Iba-iba ang sagot.)
- 4. Nakapanghihina ng loob o nakakawalang-gana.
- 5. Hindi. Kasi, maaari rin palang makapagtrabaho kahit walang pinag-aralan o kakayahan.

Magbalik-aral Tayo (pahina 22)

(Iba-iba ang sagot. Maaaring ganito ang ideya ng iyong sagot:)

Magsusumikap ako na makapag-aral nang mabuti o magsasanay sa isang gawain para magkaroon ng trabaho na hindi umaasa sa maimpluwensiyang kakilala o sa tulong ng padrino system.

Magbalik-aral Tayo (pahina 23)

1. Halos hindi nila maintindihan ang gusto.
2. Gaya-gaya ng ugali
3. Hindi. Nagiging masama lamang ito kung gumagaya ka nang hindi ginagamit ang isipan, ginagaya ang mga bagay kahit na masama na ang epekto nito.
4. Kung ang ginaya ay hindi angkop o nakasasama

Magbalik-aral Tayo (pahina 24)

1. Mali
2. Tama
3. Tama
4. Tama
5. Mali

Magbalik-aral Tayo (pahina 25)

(Maaaring iba-iba ang sagot.)

1. 4	6. 4
2. 4	7. 6
3. 6	8. 4
4. 4	
5. 4	

Pag-isipan Natin Ito (pahina 26)

(Maaaring iba-iba ang sagot na may halos ganitong ideya:)

Uumpisahan ko sa aking sarili ang pagbabago sa pamamagitan ng paggawa ng mga bagay o kaugaliang Pilipino na nakatutulong sa pag-unlad at pag-iwas sa paggawa ng mga gawain o kaugaliang nakasasagabal sa pag-unlad.

D. Anu-ano ang mga Natutuhan Mo? (pahina 26–27)

1. B	6. B
2. P	7. P
3. P	8. B
4. B	9. B
5. P	10. P

Sanggunian

Andres, Tomas D. *Understanding Values*. Quezon City: New Day Publishers, 1980.

Gilley, Kay. *Leading from the Heart: Choosing Courage Over Fear in the Workplace*. USA: Butterworth-Heinemann, 1997.

Pedrajas, Teresita. *Values Education*. Quezon City: Phoenix Publishing House, Inc., 1988.

Values Education for the Filipino. Revised ed. Philippines: UNESCO-National Commission of the Philippine Education Committee Project, 1997.